

Sygn. akt III AUa 1091/12

POSTANOWIENIE

Dnia 21 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący :	SSA Maria Małek-Bujak
Sędziowie :	SSA Ewa Piotrowska
	SSA Jolanta Ansion

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy z odwołania Firmy Handlowej (...) Spółka Jawna -

K. G.J.w M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o składki

na skutek apelacji Firmy Handlowej (...) Spółka Jawna -

K. G.J.w M.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach

z dnia 29 grudnia 2011r., sygn. akt X U 1101/11

postanawia: uchylić zaskarżony wyrok i znosząc postępowanie przed Sądem I instancji w całości sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu – Sądowi Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach.

/-/ SSA E. Piotrowska/-/ SSA M. Małek - Bujak/-/ SSA J. Ansion

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1091/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 marca 2011r. organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. dokonał (...) Spółce Jawnej w M.:

1. zgodnie z załącznikiem nr 2 do protokołu kontroli z dnia 23 grudnia 2010r. przypisu

a) składek na ubezpieczenia społeczne za miesiące 04, 12/2004, 03, 11/2005, 03, 12/2006, 03, 11/2007, 03, 12/2008, 04, 12/2009, 03/2010 na kwotę 127.932,48 zł;

b) składek na ubezpieczenie zdrowotne za miesiące 04, 12/2004r, 03, 11/2005, 03, 12/2006, 03, 11/2007, 03, 12/2008, 04, 12/2009, 03/2010 na kwotę 30.169,77 zł;

2. zgodnie z załącznikiem nr 2 do protokołu kontroli z dnia 23 grudnia 2010r. przypisu

a) składek na Fundusz Pracy za miesiące 04, 12/2004r, 03, 11/2005, 03, 12/2006, na kwotę 10.598,47 zł;

b) odpisu składek na Fundusz Pracy za miesiące 04, 12/2004r, 03, 11/2005, 03, 12/2006, na kwotę 1.773,63 zł;

c) przypisu składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za miesiące 01-02/2007, 04-10/2007, 12/2007-02/2008, 04-11/2008, 01-03/2009, 05-11/2009, 01-02/2010 na kwotę 362,16 zł;

d) odpisu składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za miesiące 03/2006, 01-02/2007, 04-10/2007,12/2007-02/2008, 04-11/2008, 01-03/2009, 05-11/2009, 01-02/2010 na kwotę 459,91 zł.

Odwołanie od powyższej decyzji organu rentowego wniósł ubezpieczony.

Wyrokiem z dnia 29 grudnia 2011r. (sygn. akt XU 1101/11) Sąd Okręgowy - Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił odwołanie ubezpieczonego.

Na podstawie wyjaśnień strony - w osobie współnika Spółki K. G., zeznania świadka - pracownika księgowo-(...) Spółki (...), oświadczenia pracowników składanych w związku z ich wnioskami o świadczenia z Zakładowego Funduszu Socjalnego za lata 2007-2009, regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych oraz akt organu rentowego, Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Płatnik składek - Spółka Jawna (...)w M.zajmuje się handlem artykułami spożywczymi. Firma funkcjonuje od 1991r. Wspólnikami Spółki są K. G.oraz J. R..

W firmie od dnia 1 września 2004r. obowiązuje Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Środkami Funduszu administrują współnicy Spółki. Fundusz powstał na prośbę pracowników. W punkcie II regulaminu zawarty jest katalog osób uprawnionych do korzystania z funduszu - m.in. pracownicy zatrudnieni w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy na podstawie umowy o pracę. Świadczenia socjalne przyznawane z funduszu mają charakter uznaniowy. W tabeli zasad, warunków i wysokości przyznawania świadczeń, dopłat i pomocy, w punkcie III ppkt 4 regulaminu zawarty jest zapis, iż paczki świąteczne i bony towarowe przyznawane są pracownikom w zależności od możliwości finansowych Funduszu, jeżeli dochód brutto 1 osoby osiągnięty w FH R. S.J. w miesiącu poprzednim nie przekracza dwukrotności ogłaszanego minimalnego wynagrodzenia za pracę - 100 % ustalonego na dany rok dofinansowania z tego tytułu. W przeciwnym wypadku dofinansowanie obniża się o 5 %.

Punkt V regulaminu przewiduje w punkcie 1, iż odpłatność za świadczenia i pomoc finansowane ze środków Funduszu są uzależnione od wysokości dochodu na osobę w rodzinie.

W postanowieniach końcowych regulaminu (pkt VI) ustalono, iż:

- podania o przyznanie świadczenia ze środków Funduszu, osoby uprawnione do ich otrzymania, składają w oddziale kadr. Oświadczenie wnioskodawcy o składzie gospodarstwa domowego, dochodach i źródłach ich pozyskania jest niezbędnym elementem stanowiącym podstawę każdej bezzwrotnej wypłaty środków z ZFŚS. Dział kadr prowadzi ewidencję korzystania z funduszu oddzielnie dla każdej uprawnionej osoby.

W załączniku do regulaminu ustalono, iż wartość bonów towarowych przyznana zostanie proporcjonalnie do okresu zatrudnienia w danym roku kalendarzowym.

Wszyscy pracownicy zatrudnieni w Spółce w latach 2004-2010 otrzymali od pracodawcy bony świąteczne. Wartość bonów była zróżnicowana dla poszczególnych pracowników.

W Spółce główna kadrowa - J. D. zajmuje się przyjmowaniem dokumentów i podań o wypłatę świadczeń z Funduszu, decyduje o kwotach przyznawanych bonów. Sporządzoną listę pracowników i wartość przyznanych im bonów, zatwierdzał wspólnik Spółki K. G.. Główna kadrowa, ustalając poszczególnym pracownikom Spółki bony świąteczne, w spornym okresie tj. 2004-2010, opierała się na oświadczeniach pracowników, składanych na użytek wniosków o udzielenie dofinansowania do wypoczynku. Wnioski te były składane w okresie letnim, raz w roku. Dane zawarte w tych wnioskach nie były aktualizowane tuż przed przyznaniem bonów.

Dokumenty dotyczące sytuacji materialnej, rodzinnej każdego pracownika były przechowywane w ogólnej teczce Funduszu socjalnego.

W wyniku postępowania kontrolnego przeprowadzonego w Spółce w listopadzie i grudniu 2010r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, w której uznał, iż płatnik składek nie naliczył składki na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za w/w miesiące i lata, od przychodów w postaci wypłaconych pracownikom bonów świątecznych. Organ rentowy uznał, że bony nie były wydawane w oparciu o zindywidualizowane kryteria materialne, rodzinne.

Dokonując rozważań prawnych, Sąd Okręgowy powołał się na treść art. 2 ust. 1 pkt 1 i art. 8 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 1996r. nr 70, poz. 335 z późn. zm.), art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012r. poz. 361 t.j.), art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 205, poz. 1585 t.j.) w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. (Dz. U. nr 161, poz. 1106 z późn. zm.) oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008r. nr 164, poz. 1027 z późn. zm.), uznając, że przyznane pracownikom przez płatnika składek bony należy uznać za przychód, który stanowi podstawę wymiaru składek.

W motywach tego wyroku Sąd I instancji podniósł, iż co prawda wszyscy pracownicy otrzymali bony towarowe o zróżnicowanej wartości, jednak w oparciu o niezaktualizowane dane dotyczące sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej poszczególnych pracowników Spółki. Główna kadrowa przy przyznawaniu bonów świątecznych opierała się bowiem na oświadczeniach pracowników składanych w okresie letnim, na potrzeby wypłat tzw. „wczasów pod gruszą”. Sąd Okręgowy podkreślił, iż płatnik składek winien bowiem uwzględnić powyższe kryteria i dysponować stosownymi oświadczeniami pracowników na dzień przyznania bonów świątecznych (a nie sprzed kilku miesięcy, tym bardziej, że sytuacja każdego z pracowników mogła ulec zmianie). Powyższe „zaniedbanie” płatnika składek spowodowało, iż przyznane pracownikom bony należy - zdaniem Sądu I instancji - ocenić jako świadczenie dodatkowe pracodawcy, a nie świadczenia z Funduszu świadczeń socjalnych, ze wszystkimi tego konsekwencjami prawnymi, tak wobec pracowników, jak wobec płatnika składek i jednocześnie pracodawcy, który co prawda administruje Funduszem, jednak nie może tego czynić z pominięciem ustawy, zakładowego regulaminu i przez swoje działania uszczuplać Funduszu socjalnego przeznaczonego dla załogi. Dlatego też

Sąd Okręgowy uznał, że w niniejszej sprawie wypłata bonów nie miała charakteru socjalnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009r., sygn. akt I UK 121/09). Zdaniem Sądu I instancji, skoro pracodawca przy przydzielaniu bonów nie oparł się na aktualnej sytuacji życiowej, materialnej i majątkowej poszczególnych pracowników, to nawet jeśli bony były przez Spółkę zróżnicowane, co do wartości, należy uznać, iż nie można wiązać otrzymania takich bonów z kryterium socjalnym.

Apelację od powyższego wyroku wniósł płatnik składek, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu:

I. naruszenie przepisów prawa procesowego, a to:

- art. 233 k.p.c. przez błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzekania i mający istotny wpływ na rozstrzygnięcie, wynikający z braku wszechstronnego rozważenia zgromadzonych dowodów oraz przekroczenia granic ich swobodnej oceny, w szczególności poprzez przyjęcie, iż:

a) wnioski składane przez pracowników przy okazji ubiegania się o wypłatę środków z tytułu „wczasów pod gruszą” stanowiły jedyną podstawę weryfikacji sytuacji socjalnej, w sytuacji gdy z zeznań K. G. złożonych przed organem rentowym w trakcie kontroli w dniu 23 grudnia 2010r., w sposób jednoznaczny wynika znajomość sytuacji rodzinnej i materialnej beneficjentów, z uwagi na zatrudnianie osób z bliskiego kręgu rodzinnego lub osób z polecenia,

b) brak było znajomości przez odwołującego sytuacji socjalnej beneficjentów w sytuacji, gdy z wykazu pracowników z dnia 19 lipca 2011r. przedstawionych przez organ rentowy wynika, iż część osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie odwołującego to osoby blisko spokrewnione, noszące to samo nazwisko, a co w zestawieniu z faktem zatrudniania osób z bliskiego kręgu rodzinnego lub osób z polecenia przemawia za „rodzinnym” charakterem przedsiębiorstwa odwołującego i posiadaniem wiedzy pracodawcy, co do sytuacji socjalnej poszczególnych pracowników - a w konsekwencji, że odwołujący przy przydzielaniu bonów nie oparł się na aktualnej sytuacji życiowej, majątkowej i materialnej poszczególnych pracowników,

- art. 231 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie, a to przyjęcie przez Sąd I instancji domniemania faktycznego, co do braku oceny sytuacji socjalnej poszczególnych pracowników, wyłącznie z faktu braku posiadania przez odwołującego aktualnych „na dzień przyznania bonów świątecznych” oświadczeń tychże pracowników, co do ich sytuacji majątkowej;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

- art. 8 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 1996r., Nr 70, poz. 335 j.t. z późn. zm.) przez ich błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, iż dla potrzeb ustalenia sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu świadczeń socjalnych, istniejącego w przedsiębiorstwie odwołującego, konieczne było posiadanie aktualnych „na dzień przyznania bonów świątecznych” oświadczeń tychże osób, podczas gdy powołane przepisy nie wymagają bieżącej aktualizacji danych dotyczących sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej poszczególnych pracowników, a w konsekwencji przyjęcie przez Sąd I instancji za organem rentowym, iż wypłacane przez odwołującego świadczenia w postaci bonów świątecznych nie miały charakteru socjalnego (działalności socjalnej), a zatem winny być uznane za przychód ze stosunku pracy i oskładkowane,

- § 2 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106 z późn. zm.), przez jego niezastosowanie, skutkujące uznaniem, iż podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, a także składek na ubezpieczenie zdrowotne (vide art. 81 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008r., Nr 164, poz. 1027 z

późn. zm.) i składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w postaci bonów świątecznych, które otrzymali pracownicy odwołującego z środków tego Funduszu,

- art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w zw. z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych i w zw. z art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, przez ich błędne zastosowanie, skutkujące uznaniem bonów świątecznych, które otrzymali pracownicy odwołującego ze środków zakładowego Funduszu świadczeń socjalnych, przy uwzględnieniu kryteriów (danych) dotyczących ich sytuacji materialnej, w szczególności uśrednionego dochodu na członka rodziny pracownika, za przychód, który stanowi podstawę wymiaru składek,

III. Błąd w ustaleniach faktycznych mający istotny wpływ na treść zaskarżanego orzeczenia, polegający na przyjęciu, iż odwołujący dokonał przydzielenia bonów świątecznych bez oceny sytuacji socjalnej poszczególnych pracowników.

Wskazując na powyższe zarzuty, apelujący wniósł o zmianę wyroku w całości poprzez uwzględnienie odwołania i uchylenie zaskarżonej decyzji organu rentowego oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed Sądami obu instancji, według norm przepisanych. Ewentualnie

o uchylenie wyroku w całości oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego.

Rozpoznając apelację, Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Stosownie do treści art. 378 § 1 k.p.c., Sąd II instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, co oznacza, że jest wprawdzie związany apelacją w aspekcie przedmiotowym (niedopuszczalne jest rozpoznanie przez ten Sąd nie zaskarżonej części orzeczenia), ale równocześnie nie wiążą go zarzuty apelacyjne, bowiem nie wyznaczają one granic apelacji. W granicach zaskarżenia Sąd II instancji bierze jednakże z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Po myśli art. 379 k.p.c., nieważność postępowania zachodzi między innymi, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw (pkt 5 powołanego przepisu).

Wskazując na powyższe, Sąd Apelacyjny zauważył równocześnie, iż zgodnie

z art. 477¹¹ § 1 k.p.c., stronami postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych są ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy i zainteresowany. Stosownie do treści § 2 tego przepisu, zainteresowanym jest zaś ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli osoba taka nie została wezwana do udziału w sprawie przez organ rentowy, Sąd wezwie ją do udziału w postępowaniu bądź z urzędu, bądź na jej wniosek lub na wniosek jednej ze stron.

Sąd Apelacyjny w składzie orzekającym podziela pogląd wyrażony przez Sąd Apelacyjny w Katowicach w uzasadnieniu wyroku z dnia 29 grudnia 2004r., sygn. akt III AUa 2134/03, że stronami postępowania przed sądem rozpoznającym sprawę z zakresu ubezpieczeń społecznych są (w znaczeniu muszą być) wszystkie podmioty materialnego stosunku ubezpieczenia społecznego, czyli osoby wymienione w art. 477¹¹ k.p.c. (por. także podobny pogląd zawarty w wyroku Sądu Najwyższego z 17 lipca 2001r., sygn. akt II UKN - OSNP-wkł. 2001/22/5).

Odnosząc brzmienie cytowanych przepisów do rozpoznawanej sprawy,

Sąd Apelacyjny zauważył, iż nie mógł budzić jakichkolwiek wątpliwości fakt, że zaskarżona przez płatnika składek Firmę Handlową (...) decyzja organu rentowego z 24 marca 2011r. została wprawdzie skierowana tylko do płatnika składek i to jego właśnie zobowiązywała do uiszczenia niedopłaty składek wraz

z należnymi odsetkami od przychodów w postaci wypłaconych bonów świątecznych, ale równocześnie pośrednio dotyczyła praw i obowiązków pracowników płatnika składek, którym wypłacono przedmiotowe bony. Naliczenie bowiem przez apelującego składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od wypłaconych bonów spowodowałoby wypłacenie pracownikom mniejszych świadczeń z tego tytułu. Dlatego rozstrzygnięcie niniejszej sprawy miało istotne znaczenie

dla ich praw i obowiązków, jako osób, którym zostały wpłacone owe bony. Pracownicy płatnika składek mieli zatem w rozpoznawanej sprawie status osób zainteresowanych.

Tymczasem Sąd I instancji nie wezwał pracowników płatnika składek do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych, stosownie do wymogu wynikającego z art. 477¹¹ § 2 k.p.c. Niewezwanie przez Sąd zainteresowanych do udziału w postępowaniu (art. 477¹¹ § 2 zd. 2 k.p.c.) powodowało nieważność tego postępowania (art. 379 pkt 5 w związku z art. 477¹¹ § 1 k.p.c.). Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 3 października 1996r., sygn. akt II URN 36/96 (OSNP 1997/9/156) oraz w uchwale z 29 lipca 1998r., sygn. akt III ZP 20/98 (OSNP 1998/23/690).

Przedstawione okoliczności musiały zatem skutkować przyjęciem, że niezależnie od merytorycznej oceny prawidłowości zaskarżonego wyroku, Sąd Apelacyjny, z mocy art. 386 § 2 k.p.c., zmuszony był uchylić ów wyrok i znosząc postępowanie w całości przekazać sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W toku ponownego rozpoznania sprawy, Sąd I instancji przede wszystkim wezwie pracowników płatnika składek do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych, a następnie ponownie rozważy merytoryczną zasadność odwołania wniesionego przez płatnika składek i stosownie do wyników swych ustaleń rozstrzygnie sprawę. W sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny stwierdził nieważność postępowania przed Sądem I instancji, zarzuty apelacyjne stron nie mogły być rozpoznane, ponieważ ustalenia tego Sądu zostały dokonane na podstawie wyników postępowania dotkniętego nieważnością, a zatem należało uznać je za nieistniejące (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2002r., sygn. akt II UKN 771/00 - OSNP 2003/21/524).

Kierując się wyżej wskazanymi motywami oraz opierając się na wymienionym już art. 386 § 2 k.p.c., Sad Apelacyjny orzekł, jak w sentencji wyroku.

/-/ SSA E. Piotrowska/-/ SSA M. Małek - Bujak/-/ SSA J. Ansion

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR